

پیوندهای اجتماعی: مطالعه تطبیقی بررسی انواع ساختار شبکه

زنان با شوهرانشان در شهر بابل*

فیض‌اله نوروزی^۱

علی‌اصغر عباسی اسفجیر^۲

معصومه بسمل^۳

چکیده:

روابط و پیوندهای اجتماعی، به سبب آن‌که به عنوان سرمایه اجتماعی و دارایی فرد محسوب می‌شوند و فرد از طریق آنها می‌تواند بر منابع و حمایت‌های موجود در این پیوندها دسترسی یابد در جامعه‌شناسی از اهمیت زیادی برخوردار است. هدف کلی در این پژوهش، بررسی انواع ساختار شبکه پیوندهای اجتماعی زوجین ساکن شهر بابل در سال ۱۳۹۰ است. انواع شبکه اجتماعی (روابط رسمی، روابط غیر رسمی) و ساختار شبکه اجتماعی (دامنه، تراکم، سلسله مراتب، فاصله، قدرت پیوند) به عنوان متغیر وابسته و جنسیت (زنان و شوهرانشان) به عنوان متغیر مستقل، مورد مطالعه قرار می‌گیرند. روش تحقیق پیمایش و روش نمونه‌گیری، گلوله‌برفی می‌باشد. همچنین ۲۷۰ نفر (۱۳۵ زوج) به عنوان نمونه آماری تحقیق، انتخاب شده‌اند. براساس یافته‌های این پژوهش، نوع شبکه اجتماعی مردان و زنان متأهل، تفاوت معناداری با هم ندارند؛ مردان و زنان، در روابط رسمی و روابط غیررسمی حضور یکسانی دارند. ساختار شبکه اجتماعی مردان و زنان متأهل نیز، تفاوت معناداری با هم ندارند؛ مردان و زنان در دامنه، تراکم، سلسله مراتب، فاصله و قدرت پیوند شبکه‌های اجتماعی تفاوتی با یکدیگر ندارند.

کلید واژه: سرمایه اجتماعی، ساخت اجتماعی، شبکه اجتماعی، پیوندهای ضعیف، پیوندهای قوی، تحلیل

شبکه.

* تاریخ وصول: ۱۳۹۱/۶/۲۶ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۱/۱۲/۱۴

۱- استادیار جامعه‌شناسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شمال f_noroozi@iautnb.ac.ir

۲- استادیار جامعه‌شناسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد بابل Asfajir@Hatmail.com

۳- کارشناس ارشد پژوهشگری علوم اجتماعی

۱- بیان مسأله

جامعه‌شناسی در ماهیت خود به بررسی روابط اجتماعی می‌پردازد. مطالعات اجتماعی نشان می‌دهد که افراد هیچ جامعه‌ای بدون وجود تعامل و ارتباط متقابل، قابلیت زیست اجتماعی را ندارند. این روابط و پیوندهای اجتماعی، به سبب آن‌که به عنوان سرمایه اجتماعی و دارایی فرد محسوب می‌شوند و فرد از طریق آنها می‌تواند بر منابع و حمایت‌های موجود در این پیوندها دسترسی یابد در جامعه‌شناسی از اهمیت زیادی برخوردار است.

شبکه ارتباطی افراد نسبت به دوره‌های پیشین زندگی اجتماعی، فرسوده‌تر به نظر می‌رسد و این امر، موجب گسترش انزوای اجتماعی افراد شده است؛ بنابراین کاهش روابط اجتماعی افراد و پیامدهای آن به یک مسأله اجتماعی تبدیل شده است.

این مطالعه با هدف بررسی انواع شبکه‌های اجتماعی و ساختار پیوندهای اجتماعی زوجین انجام می‌شود و به دنبال آن است که شناختی کلی از کمیت و کیفیت پیوندهای اجتماعی به دست آورد.

ما می‌خواهیم بدانیم زوج‌های متأهل شهر بابل، با چه نوع شبکه‌هایی (از قبیل شبکه‌های خانوادگی، دوستی، همسایگی و غیره) در ارتباط هستند؟

در تحقیقی که الیزابت بات^۱ با عنوان "نقش‌های زناشویی و شبکه اجتماعی" انجام داده است مشخص شد که در بین خانواده‌های لندنی، بعضی دارای شبکه‌هایی به غایت متصلانه و بعضی دیگر دارای شبکه‌های پراکنده بوده‌اند (Bott, 1995:257). سعی ما در این تحقیق نیز این است که بدانیم کدام‌یک از این دو نوع شبکه، در بین زوج‌های شهر بابل وجود دارد؛ آیا این زوج‌ها ترجیح می‌دهند اعضای شبکه‌های خود را به یکدیگر معرفی کنند (شبکه متصلانه)، یا مایل به انجام چنین کاری نیستند (شبکه پراکنده)؟

باتوجه به مطالب فوق، در این تحقیق ابتدا به انواع شبکه اجتماعی زوجین می‌پردازیم، سپس ساختارهای شبکه (شامل اندازه، فاصله، تراکم و سلسله مراتب و قدرت پیوند) بررسی می‌شود و در نهایت تفاوت‌های جنسیتی میان زوجین، مورد تحلیل قرار می‌گیرد.

در این پژوهش، انواع شبکه اجتماعی و ساختار شبکه‌های اجتماعی به عنوان متغیر وابسته و جنسیت به عنوان متغیر مستقل، مورد مطالعه قرار می‌گیرند.

۲- اهداف تحقیق

۲-۱- اهداف کلی

الف. توصیف انواع شبکه اجتماعی موجود در روابط مردان و زنان متأهل پیش‌بینی احتمالی شبکه‌های جدید؛ بررسی این موضوع که آیا نوع جدیدی از شبکه بین نمونه‌های تحقیق، تشکیل شده است یا خیر؟

ب. بررسی تفاوت ساختار شبکه‌های اجتماعی مردان و زنان متأهل.

۲-۲- اهداف جزئی

- بررسی تفاوت اندازه شبکه‌های اجتماعی مردان و زنان متأهل شهر بابل
- مقایسه تفاوت‌های فاصله شبکه اجتماعی مردان و زنان متأهل شهر بابل
- مقایسه تفاوت‌های تراکم شبکه اجتماعی مردان و زنان متأهل شهر بابل
- بررسی تفاوت سلسله مراتب در شبکه اجتماعی مردان و زنان متأهل شهر بابل
- بررسی تفاوت قدرت پیوند در شبکه اجتماعی مردان و زنان متأهل شهر بابل

۳- مروری بر مطالعات پیشین

تحقیقی با عنوان "اجتماع طبقه متوسط تهران: شبکه‌های اجتماعی، حمایت اجتماعی و روابط زوجین" پیرامون شبکه اجتماعی زنان و مردان طبقه متوسط تهران، توسط سوسن باستانی در سال ۲۰۰۱ انجام شده است. هدف اصلی این مطالعه، بررسی خصوصیات شبکه‌های مردان و زنان تهرانی (شامل ساختار، ترکیب و محتوای شبکه) و همبستگی بین ساختار شبکه و روابط زناشویی است. تحلیل‌ها براساس ۳۱۸ مصاحبه رو در رو و ساخت‌یافته انجام شده که ۱۵۹ زوج آن را تکمیل کرده بودند. نمونه‌ها، زوجین (هم زن و هم شوهر از یک خانواده) طبقه متوسط تهرانی بودند که به طور تصادفی از ۵ منطقه (۱۰ محله) انتخاب شدند. نتایج این مطالعه بیانگر آن است که، زنان و مردان در ساخت و ترکیب شبکه‌شان متفاوت نیستند، بلکه در خصوصیات تعاملی شبکه‌هایشان یعنی شیوه‌ی تماس و سطح چندگانگی تفاوت‌هایی بین آنان وجود دارد. شبکه‌های زنان و مردان نسبت بالایی از خویشاوندان را در برمی‌گیرد. طبق نتایج به دست آمده، شبکه زنان و مردان در زمینه ویژگی‌های کارکردی متفاوت هستند: نقش‌های حمایتی بر حسب جنسیت در درون و بیرون خانواده متفاوت بوده، به طوری که زنان بیشتر حمایت‌های زنانه (حمایت‌های خدماتی و عاطفی) و مردان حمایت‌های مردانه (حمایت‌های مالی) را فراهم می‌کنند (Bastani, 2001).

آقای علی بقائی سرابی، تحقیقی با عنوان "علل همبندی شبکه‌ی بین گروهی: عوامل مؤثر بر

همبندی شبکه بین خانواده‌های تهران" انجام دادند. هدف این مطالعه، نخست ساختن چهارچوب و مدلی است برای مطالعه مسأله‌ی نظری "علل (و موانع) همبندی شبکه بین گروهی" و سپس آزمون تجربی آن چهارچوب و مدل در حوزه شبکه بین خانواده‌های تهرانی در سال ۷۸-۱۳۷۷. در این تحقیق ابتدا ایده‌هایی در مورد مطلوب‌ترین شکل نظریه‌سازی و تبیین در مورد پدیده‌های اجتماعی ارائه شد و سپس بر اساس آن، نظریه ریاضیاتی تورهای تصادفی و اریب شده به عنوان چهارچوب مشترکی برای صورت‌بندی قضایا و فرضیه‌های مشتق از نظریه‌های جامعه‌شناختی در مورد علل همبندی شبکه بین گروهی انتخاب گردید. با استفاده از تکنیک ردیابی و نمونه‌گیری مطابق با آن (نمونه‌گیری گلوله‌برفی)، انواع روابط موجود از جمله رابطه دوستی و نیز برخی از خواص روابط و طرفین آن روابط (خانواده‌های تهرانی) ردیابی شده‌اند (بقائی، ۱۳۷۹).

مارک گرانووتر مقاله‌ای با عنوان "قدرت پیوندهای ضعیف" در سال ۱۹۷۳ نوشت و در سال ۱۹۸۳ به بازبینی آن پرداخت. او در این مقاله‌ها بحث می‌کند که تحلیل فرآیندها در شبکه‌های درون‌شخصی، پربارترین اتصال سطح خرد-کلان را فراهم می‌کنند و از طریق این شبکه‌ها، کنش متقابل کوچک مقیاس به الگوهای بزرگ مقیاس تغییر داده می‌شوند که اینها به طور دقیق در میان گروه‌های کوچک بازخورد دارند. هدف این دو مقاله این است که جنبه نسبتاً محدودی از کنش متقابل کوچک-مقیاس (قدرت پیوندهای درون‌شخصی) را انتخاب کند و نشان دهد که چگونه استفاده از تحلیل شبکه می‌تواند این جنبه را به پدیده‌های کلان‌گوناگون از قبیل: تحرک اجتماعی، سازمان سیاسی و همبستگی اجتماعی مرتبط کند (Granovetter, 1973 & 1983).

خانم الیزابت بات در سال ۱۹۵۵ گزارشی از مطالعه خود که بر روی ۲۰ خانواده لندنی انجام گرفته بود را با عنوان "خانواده‌های شهری: نقش‌های زناشویی و شبکه‌های اجتماعی" ارائه داد. در این مقاله آمده است: «گوناگونی‌های قابل ملاحظه‌ای در نحوه عمل کردن به نقش‌های زناشویی از طرف شوهران و زنان به چشم می‌خورد. در یکی از متنها الیه نمونه‌های مورد بررسی، خانواده‌ای وجود داشت که در آن شوهر و زن، بیشترین تعداد ممکن از وظایف مختلف را جدا و مستقل از یکدیگر انجام می‌دادند و در متنها الیه دیگر این بررسی، خانواده‌ای وجود داشت که در آن شوهر و زن در بیشترین فعالیت‌های ممکن با هم سهیم بودند».

الیزابت بات توجه خود را معطوف به روابط خارجی بالفعل خانواده‌ها کرده که آنها را بلافاصله احاطه می‌کند، روابطی مانند دوستان، همسایگان، خویشاوندان، انجمن‌ها، باشگاه‌ها، فروشگاه‌ها و محل‌های کار و غیره. براساس نتایج این تحقیق روابط اجتماعی خارجی همه خانواده‌ها بیش از آن‌که شکل یک گروه سازمان‌یافته را داشته باشد، شکل یک نوع شبکه را به خود می‌گیرد. همچنین یافته‌ها

بیانگر این مطلب هستند که اندازه جدایی نقش‌های زناشویی با درجه متصلانه بودن شبکه رابطه دارد: خانواده‌هایی که در آنها درجه بالایی از جدایی در روابط مربوط به نقش‌های زن و شوهر وجود داشت دارای شبکه بغایت متصلانه‌ای بودند بدین معنی که بسیاری از دوستان، همسایگان و خویشان آنها، یکدیگر را می‌شناختند و خانواده‌هایی که در آنها روابط نسبتاً اشتراک‌آمیزی از لحاظ نقش‌های زناشویی بین زن و شوهر برقرار بود شبکه‌ای پراکنده داشتند، یعنی عده کمی از بستگان، دوستان و همسایگان آنها، با یکدیگر آشنا بودند؛ محقق به این نتیجه می‌رسد که این انتخاب‌ها به خود خانواده‌ها بستگی دارد، مثلاً یک خانواده ممکن است ترجیح دهد دوستان، همسایگان و خویشان خود را به یکدیگر معرفی کند اما خانواده‌ای دیگر ممکن است چنین علاقه‌ای نداشته باشد، البته محقق خاطر نشان می‌کند که این انتخاب‌ها و اعمال سلیقه‌ها محدودند و تابع عوامل و نیروهایی است که خانواده کنترل مستقیمی بر آنها ندارد مثل نظام اقتصادی و اشتغالی، ساختار نهادهای رسمی و قراردادی و غیره (Bott, 1955).

۴- مبانی و چارچوب نظری

در جامعه‌شناسی امروز، نظریه شبکه برای تحلیل پدیده‌های اجتماعی در دو سطح قابلیت کاربرد دارد: یکی در سطح گروه‌های خرد که براساس آن روابط تعاملی میان اجزاء مختلف این گروه‌ها مورد بررسی قرار می‌گیرد؛ مطالعات سوسیومتریکی، مطالعه گروه‌ها و سازمان‌ها و نهادها در این رده قرار می‌گیرند. دومین سطح مربوط به کاربرد این نظریه در معنای وسیع و کلان است. در این حیطه، نظریه شبکه به عنوان یک رهیافت نظری دارای برخی مفروضات هستی‌شناختی و روش‌شناختی است. از این دیدگاه جامعه به عنوان یک سازمان اجتماعی کلان و یک کلیت اجتماعی است. جامعه از لایه‌هایی تشکیل شده که هر لایه دارای خواص سازمانی خاص خود است (فخرائی، ۷۴-۱۳۷۳: ۱۴۱ و ۱۴۰).

نظریه شبکه مطالعات صفات اجتماعی کنشگران را به مطالعات صفات شخصی آنان ترجیح می‌دهد. به همین جهت است که برخی از نظریه‌های جامعه‌شناسی از جمله پدیدارشناسی، روش‌شناسی مردمی و کنش متقابل نمادی را که بیش‌تر با انگیزه‌های فردی سر و کار دارند به باد انتقاد می‌کشد (فخرائی، ۷۴-۱۳۷۳: ۱۴۲).

یکی از ویژگی‌های اساسی دیدگاه شبکه که آنرا از سایر گرایش‌های تئوریکِ مربوط جدا می‌کند، این است که به جای توجه و تأکید بر کنشگران فردی و ویژگی‌های شخصیتی‌شان، به ساختار روابط بین این کنشگران توجه می‌کند (Kurtosi, 2004: 1 & 2).

۴-۱- رونالد بارت^۱

بارت پیشرو نظریه شبکه‌ای است. او در سال ۱۹۹۲، برای مفهوم‌سازی سرمایه اجتماعی، تئوری شکاف ساختاری^۲ را مطرح کرد (الوانی و سید نقوی، ۱۳۸۱، ۵). این نظریه که مبتنی بر مفهوم شبکه است بر الگوی ارتباطات و پیوندها در میان اعضای موجود در شبکه متمرکز می‌باشد. منظور از شکاف در این نظریه، فقدان ارتباط میان کنشگران در یک شبکه‌ی اجتماعی است که فی‌نفسه برای آنها مزیتی ندارد اما برای دیگران و یا سازمان امتیاز تلقی می‌شود (Burt, 2000: 7-8) به نقل از اعظم‌آزاده و دهقان، ۱۳۸۷: ۱۵).

این تئوری، سرمایه‌ی اجتماعی را یک "شبکه‌ی ساختارگونه" تعریف می‌کند که متأثر از عوامل زیر است:

اندازه شبکه: شبکه‌های وسیع و گسترده، کمتر تحمیلی بوده و اجبار برای تبعیت اعضا کمتر است.

تراکم یا چگالی شبکه: شبکه‌هایی که در آن ارتباط و تعامل میان اعضا شدت بیشتری دارد، اجبار اعضا برای تبعیت زیاد است.

سلسله مراتب شبکه: شبکه‌هایی که در آن روابط بر پایه یک ارتباط مسلط شکل می‌گیرد، حالت جبر و تحمیل بیش‌تری دارد.

مطابق این تئوری برای سنجش میزان سرمایه اجتماعی باید به سه عامل فوق توجه نمود. هرچه اندازه‌ی شبکه وسیع‌تر و تراکم و سلسله مراتب موجود در آن کم‌تر باشد، میزان سرمایه رو به فزونی است (الوانی و سید نقوی، ۱۳۸۱، ۵).

۴-۲- مارک گرانووتر^۳

یکی از نظریه‌هایی که بیشترین توجه را در رهیافت تحلیل شبکه به خود جلب کرده، نظریه پیوندهای ضعیف^۴ است که نخستین بار توسط مارک گرانووتر در سال ۱۹۷۳ ارائه شد. قضیه محوری نظریه پیوندهای ضعیف، عنوان می‌کند: "وقتی دو نفر، دوست شخصی ثالث شوند، احتمالاً آشنا یا دوست یکدیگر خواهند شد" (Granovetter, 1973: 1376).

1-Ronald Burt

2- Structural Hole

3-Mark Granovetter

4-Weak Ties Theory

گرانووتر میان "پیوندهای نیرومند"^۱ و "پیوندهای سست"^۲ تمایز قائل می‌شود: پیوندهای نیرومند میان آدم‌هایی برقرار می‌گردد که روابط نزدیک با یکدیگر دارند و پیوسته در ارتباط با یکدیگر به سر می‌برند، مانند پیوند آدم‌ها با دوستان نزدیک‌شان؛ اما پیوندهای سست میان آدم‌ها و کسانی برقرار می‌گردد که روابط نزدیک و دائمی با یکدیگر ندارند، مانند پیوند آدم‌ها با آشنایان دورشان (ریترز، ۱۳۸۳، ۵۹۴). با این که جامعه‌شناسان بیش‌تر گرایش به تأکید بر پیوندهای نیرومند آدم‌ها یا گروه‌های اجتماعی داشتند و برای پیوندهای سست اهمیت جامعه‌شناختی ناچیزی قائل بودند ولی گرانووتر نشان داده است که پیوندهای سست نیز می‌توانند بسیار مهم باشند (همان: ۵۷۸). به عبارت دیگر؛ اگر گروه‌ها به خوبی پیوند قوی، پیوند ضعیف نداشته باشند متلاشی خواهند شد (Granovetter, 1973, 1375) زیرا پیوندهای سست میان دو کنشگر، می‌تواند به عنوان پل بین دو گروهی که پیوندهای داخلی نیرومند دارند؛ به کار آید. همین امر نیز به نوبه خود، می‌تواند یک نظام اجتماعی انعطاف‌پذیرتر را به بار آورد؛ فردی که از پیوندهای سست برخوردار نباشد، خودش را در یک گروه سخت در همبافته، منزوی می‌یابد و درباره آن‌چه که در گروه‌های دیگر و نیز در جامعه‌ی گسترده‌تر می‌گذرد، بی‌اطلاع می‌ماند. از همین‌روی، پیوندهای سست از انزوای یک گروه جلوگیری می‌کنند و به افراد گروه اجازه می‌دهند تا در جامعه‌ی گسترده‌تر، بهتر ادغام شوند. البته، گرانووتر ضمن تأکید بر پیوندهای سست، این را هم آشکار می‌سازد که "پیوندهای نیرومند نیز بی‌ارزش نیستند" (Granovetter, 1983: 209). برای مثال: مردمی که پیوندهای نیرومند دارند، از انگیزه بیشتری برای کمک به یکدیگر برخوردارند (ریترز، ۱۳۸۳: ۵۷۹).

گرانووتر خاطر نشان می‌کند که تنها پیوندهای ضعیف می‌توانند پل‌های محلی باشند چرا که در شبکه‌هایی با روابط قوی، اعضاء به طور یکسان، دانش محدودی در مورد خیلی از مسائل دارند، اما هرگونه اطلاعات جدید و دارای ارزش بالقوه، اغلب از خارج از گروه وارد مجموعه می‌شود. کانال‌های ورود این اطلاعات می‌تواند روابط ضعیفی باشد که به صورت یک پل ارتباطی بین شبکه‌های مختلف عمل می‌کنند (Granovetter, 1973)، هرچه تعداد پل‌های محلی و درجه‌ی آنها در یک گروه بیشتر باشد، گروه همبسته‌تر است و برای هماهنگ عمل کردن، تواناتر است (Granovetter, 1973: 1376).

گرانووتر، ساختار شبکه‌های اجتماعی (و مخصوصاً پیوندهای ضعیف) را منبع مهمی در ممکن

1-Strong Ties

2-Weak Ties

ساختن فرصت تحرک می‌داند. به نظر او وقتی که یک فرد، شغل خود را عوض می‌کند فقط از یک شبکه‌ی روابط به شبکه دیگر حرکت نمی‌کند، بلکه در حال ایجاد کردن یک پیوند بین این‌هاست. او در اثر معروف خود با عنوان "تحصیل شغل: مطالعه تماس‌ها و شغل‌ها"^۱، با بررسی افرادی که همه آنها در یک سال قبل از تحقیق، کار خود را عوض کرده بودند، به این نتیجه رسید که آنها اطلاعات مربوط به کار فعلی خود را از طریق تماس‌ها و شبکه‌های فردی به دست آوردند. براساس یافته‌های این پژوهش، آنهایی که از طریق تماس شخصی شغل پیدا کرده بودند، ۱۶/۷ درصد گزارش دادند تماس‌های خود را در آن زمان، اغلب دیدند، ۵۵/۶ درصد گفتند گاه‌گاهی و ۲۷/۸ درصد اظهار کردند به ندرت تماس‌های خود را دیدند (Granovetter, 1973: 1371). بنابراین، منابع مهم اطلاعاتی افراد، کسانی هستند که روابطشان با آنها خیلی قوی نیست.

گرانووتر متغیر خود را به روش زیر عملیاتی می‌کند:

قدرت یک پیوند ترکیبی است از مقدار زمان، شدت احساسات، صمیمیت (اعتماد دوطرفه) و خدمات دوطرفه‌ای که پیوند را شکل می‌دهد (Granovetter, 1973: 1361).

جدول شماره ۱: سنجش قدرت پیوند از دیدگاه گرانووتر

متغیر	ابعاد متغیر
قدرت پیوند	مقدار زمان
	شدت احساسات
	صمیمیت (اعتماد متقابل)
	خدمات متقابل

۳-۴- توماس فارارو^۲

فارارو استدلال می‌کند که اگر تمامی پیوندها از نوع قوی بودند، گروه‌ها و خرده‌نظام‌های جامعه مجزا از هم و نظام کلی فاقد انسجام بود و این قدرت پیوندهای ضعیف است که در واقع اجازه می‌دهد ارتباط بین گروه‌ها و خرده‌نظام‌ها برقرار و به تبع آن، انسجام کل در سطح جامعه تأمین شود. او قضیه خود را این گونه بیان می‌کند: "هرچه قوی‌تر پیوندهای ضعیف، هر چه بیشتر انسجام کل". از طرف دیگر، اضافه می‌کند که هر چه پیوندهای ضعیف کم‌تر باشند، میزان ارتباط در درون زیر مجموعه‌های محلی و خرده شبکه‌ها بیشتر و به تبع آن، انسجام محلی نیز بیشتر خواهد بود. سپس این نتیجه مهم را

1-Getting a Job: A Study of Contacts and Careers.1974.

2-Thomas J. Fararo

استنتاج می‌کند که ما با نوعی پارادوکس انسجام مواجه هستیم؛ یعنی هر چه پیوندهای ضعیف بیشتر شوند، انسجام کل بیشتر شده و انسجام محلی ضعیف‌تر می‌شود و برعکس، با هر چه بیشتر شدن پیوندهای قوی، انسجام کل ضعیف‌تر شده و انسجام محلی قوی‌تر می‌شود (Fararo, 1989: 277) به نقل از چلبی، ۱۳۸۵: ۶۶).

۴-۴- بری ولمن^۱

ولمن از منظر رویکرد تحلیل شبکه، به بررسی تأثیر تغییرات اجتماعی بر روابط اجتماعی و شبکه‌های اجتماعی پرداخته است. از نظر وی افراد کمک‌ها و حمایت‌های متنوعی را از اعضای شبکه‌شان دریافت می‌کنند (Wellman, 1992: 210) به نقل از اعظم‌آزاده و دهقان، ۱۳۸۷: ۱۳). انواع حمایت‌های اجتماعی که ولمن از آنها نام می‌برد عبارتند از: حمایت عاطفی، حمایت مالی، حمایت اطلاعاتی، حمایت خدماتی و کاری، حمایت مصاحبتی و حمایت مشورتی. او هر یک از این حمایت‌هایی را که از اعضای شبکه دریافت می‌شود در ارتباط با ویژگی‌های شبکه (اندازه شبکه، ترکیب، محتوا، تراکم) مورد بررسی قرار داده است (اعظم‌آزاده و دهقان، ۱۳۸۷: ۱۳).

ویژگی‌های شبکه از نظر ولمن عبارتند از: دامنه^۲، مرکزیت^۳ و نقش‌ها^۴.

دامنه: شبکه‌های اجتماعی می‌توانند در دامنه خود، یعنی در اندازه^۵ و ناهمگنی، متفاوت باشند: شبکه‌های اجتماعی بزرگتر، در خصوصیات اجتماعی اعضای شبکه‌شان، ناهمگنی بیشتری وجود دارد و پیچیدگی ساختار شبکه آنها هم بیش‌تر است. شبکه‌های کوچک و همگن، ویژگی گروه‌های کاری و اجتماعات روستایی هستند؛ آنها برای نگهداری از منابع موجود سودمندند، ولی شبکه‌های بزرگ و ناهمگن، برای به دست آوردن منابع جدید مفید می‌باشند (Wellman, 1997: 7 & 8).

مرکزیت: تحلیل شبکه‌ی اجتماعی سنجش مرکزیتی را توسعه داده که می‌تواند برای شناسایی اعضای شبکه مورد استفاده قرار گیرد از این طریق که: چه کسی ارتباطات بیشتری با دیگران دارد (درجه بالا) یا چه کسی اگر برود سبب می‌شود شبکه دچار شکست شود (نقطه برش^۶). افرادی که فرد واقع

1-Barry Wellman

2-Range

3-Centrality

4-Roles

5-Size

6-Cut-Points

شده در مرکز شبکه با آنان در تماس است دیگران نامیده می‌شوند و روابط واقعی و موجود، پیوند خوانده می‌شوند(همان).

نقش‌ها: شباهت‌ها در رفتار اعضای شبکه بر وجود نقش شبکه اشاره دارد. معلمان نقش شبکه‌ی یکسانی را نسبت به دانش‌آموزان اجرا می‌کنند: تعلیم دادن، نصیحت کردن، تکلیف دادن، دریافت کارهای تکمیل شده و نمره دادن. نظم در الگوهای روابط(معروف به تعادل ساختاری^۱) میان شبکه‌ها یا میان رفتارهای درون یک شبکه، اجازه شناسایی تجربی نقش‌های شبکه را فراهم می‌کند(همان).

ولمن در تحقیق سال ۱۹۸۵ خود به تمایز جنسیتی شبکه‌ها اشاره می‌کند و می‌گوید: شبکه‌های اجتماعی مردان و زنان از ریشه و اساس با هم متفاوت نیستند و اگر برخی وقایع زندگی مثل وضعیت تأهل، بچه‌داری و وضعیت استخدامی را کنترل کنیم، تفاوت‌های جنسیتی شبکه از بین می‌رود یا حداقل کاهش می‌یابد. شرایط و رویدادهای متفاوت، بر تغییرات در روابط تأثیر می‌گذارد و این چرخه‌ی زندگی زنان و مردان و شرایط خاص زندگی زنان است که روابط آنها را تحت تأثیر قرار می‌دهد (Kartusi,2004: 4 به نقل از باستانی، ۱۳۸۶: ۷۲).

جدول شماره ۲: معرف‌های ساختار شبکه‌ی پیوندهای اجتماعی براساس نظریه‌های تحقیق

معرف‌های متغیر	نظریه‌پردازان	نام متغیر وابسته
سلسله مراتب	بارت Burt	ساختار شبکه‌ی پیوندهای اجتماعی
قدرت پیوند	گرانووتر Granovetter	
تراکم		
فاصله		
دامنه	ولمن Wellman	

۵- روش‌شناسی تحقیق

۱-۱- روش تحقیق: روش این تحقیق، پیمایش می‌باشد.

۲-۵- واحد تحلیل و واحد مشاهده: واحد تحلیل در این تحقیق شبکه‌های اجتماعی/روابط

اجتماعی هستند و واحد مشاهده زوجین می‌باشند.

۳-۵- سطح تحلیل: سطح تحلیل، میانه می‌باشد.

۴-۵- جامعه آماری: جامعه آماری تحقیق را همگی زوج‌های شهر بابل (زنان و شوهران آنها) تشکیل می‌دهند.

۵-۵- روش نمونه‌گیری: نمونه‌گیری این تحقیق از نوع نمونه‌گیری غیر احتمالی گلوله‌برفی^۱ است. در این تحقیق، چون نمونه ما فاقد چهارچوب نمونه‌گیری است از روش نمونه‌گیری غیر احتمالی استفاده کردیم و از انواع نمونه‌گیری غیر احتمالی، نمونه‌گیری گلوله‌برفی یا زنجیره‌ای را به روش زیر به کار بردیم: نخست یک زوج را که دارای مشخصات مورد نظر بودند (عروسی کرده، بدون فرزند، ساکن شهر بابل) پیدا کرده و بعد از مصاحبه با آنها، تقاضا کردیم اگر زوج دیگری را می‌شناسند که دارای همان مشخصات اند معرفی کنند، این عمل را تا جایی که به تعداد حجم نمونه دست یابیم ادامه دادیم.

۶-۵- ابزارهای اندازه‌گیری و وسائل سنجش: برای جمع‌آوری داده‌های لازم در این تحقیق، از پرسشنامه استفاده شده است؛ پرسشنامه‌ای با تعداد ۷۵ سؤال و گویه.

۷-۵- اعتبار ابزار اندازه‌گیری: سؤالات و گویه‌های طرح شده، به صاحب‌نظران ارائه و نقایص مطرح شده برطرف گردید و به این ترتیب اعتبار صوری تحقیق، به دست آمد.

۸-۵- روایی ابزار اندازه‌گیری: در این تحقیق از روش آزمون-آزمون دوباره^۲، برای محاسبه روایی ابزار استفاده شد و با توجه به آن این تحقیق از روایی خوبی برخوردار است؛ در موقعیت اول (pretest)، ضریب آلفای کرونباخ برابر شده است با ۰/۷۹ و در موقعیت دوم (آزمون نهایی)، این ضریب برابر با ۰/۸۱ شده است و این نزدیکی نتیجه آزمون در دو موقعیت مختلف، نشان می‌دهد که روایی تحقیق قابل قبول است.

۶- تعریف متغیر وابسته تحقیق

انواع شبکه پیوندهای اجتماعی: نوع یا ترکیب شبکه از طریق نسبت روابط معین در شبکه (درصد خویشاوندی، دوستی، همسایگی، همکار بودن) نشان داده می‌شود (Bastani, 2001: 94)؛ که به دو نوع روابط رسمی و روابط غیر رسمی تقسیم می‌گردد.

ساختار شبکه پیوندهای اجتماعی: ساختار شبکه از اعضای شبکه و مجموعه پیوندهایی که آنها را به هم مرتبط می‌کند تشکیل می‌شود و موارد زیر را دربرمی‌گیرد:

1-Snowball Nonprobability Sampling

2-Test-retest Method

- دامنه: به دو بعد اندازه و ناهمگنی تقسیم می‌شود: اندازه یعنی تعداد پیوندهایی که یک شخص در شبکه‌ی روابط خود دارد و ناهمگنی به تنوع افرادی که یک شخص با آن‌ها تماس برقرار می‌کند مربوط می‌شود.
- فاصله: درجه و شدت ارتباط در درون شبکه‌ی روابط را گویند (ملاحسنی، ۱۳۸۵: ۱۰۲).
- گرانووتر نیز فاصله اجتماعی را این‌گونه تعریف می‌کند: تعداد خط‌ها در کوتاه‌ترین مسیر از یک فرد به فرد دیگر (Granovetter, 1973: 1366).
- تراکم: یعنی داشتن و یا نداشتن ارتباط نزدیک و پیوسته با یکدیگر (Granovetter, 1973).
- سلسله مراتب: میزان تمرکز در تصمیم‌گیری و مشارکت اعضاء در ساختار شبکه اجتماعی را سلسله مراتب اجتماعی گویند (سید نقوی، ۱۳۸۴: ۶).
- قدرت پیوند: میزان و شیوه ارتباط اعضای یک شبکه، که عبارت است از:
  - مقدار زمان: شامل فراوانی تماس و شیوه تماس.
  - شدت احساسات: میزان احساسی که فرد نسبت به اعضای شبکه خود دارد.
  - صمیمیت: احساس نزدیکی و خودمانی شدن با اعضای شبکه.
- خدمات متقابل: خدمات دریافتی فرد از اعضای شبکه و ارائه خدمت به آن‌ها (Granovetter, 1973: 1361).

۷- یافته‌های تحقیق

۷-۱- نتایج توصیفی

- نتایج تحقیق نشان می‌دهد که ۵۰٪ پاسخگویان را زنان و ۵۰٪ را مردان تشکیل می‌دهند.
- کمترین سن گزارش شده برابر با ۱۶ سال و بیشترین آن ۴۷ سال بوده است. به طور متوسط پاسخگویان ۲۷ ساله بودند.
- درصد پاسخگویان دارای تحصیلات زیر دیپلم، ۲۹ درصد دیپلم، ۱۴ درصد فوق دیپلم، ۴۰ درصد لیسانس و ۷ درصد فوق لیسانس بودند؛ بیشتر پاسخگویان تحصیلات لیسانس داشتند.
- ۳۲ درصد پاسخگویان بیکار بودند (مردانی که شغل خود را دانشجوی و زنانی که شغل خود را خانه‌دار ذکر کردند، به عنوان افراد بیکار در نظر گرفته شدند)، ۲۹ درصد دارای شغل دولتی، ۴ درصد دارای شغل خصوصی و ۳۵ درصد دارای شغل آزاد بودند؛ بیشتر پاسخگویان دارای شغل آزاد بودند.
- ۲۶ درصد از پاسخگویان ۱ تا ۱۲ ماه در کنار هم زندگی می‌کردند، ۲۴ درصد ۱۳ تا ۲۴ ماه، ۱۷

- درصد ۲۵ تا ۳۶ ماه، ۱۳ درصد ۳۷ تا ۴۸ ماه، ۶ درصد ۴۹ تا ۶۰ ماه و ۱۴ درصد مدت ازدواجشان بالای ۶۰ ماه بود؛ به طور متوسط پاسخگویان ۳۶ ماه در کنار هم زندگی می‌کردند.
- متغیر انواع شبکه پیوندهای اجتماعی دارای دو معرف روابط رسمی و روابط غیر رسمی بوده است: از کل پاسخگویان، ۷۴ درصد دارای روابط رسمی با دیگران بودند و ۲۶ درصد با دیگران رابطه رسمی نداشتند. با توجه به میانگین متغیر روابط غیر رسمی که برابر شده است با (Mean=۲/۱۴)، پاسخگویان به طور متوسط، تا حدودی با نزدیکان خود رابطه غیر رسمی داشتند.
- متغیر ساختار شبکه پیوندهای اجتماعی دارای معرف‌های دامنه، تراکم، سلسله مراتب، فاصله و قدرت پیوند بوده است:
- **دامنه:** اکثر زوجین با ۱۰ نفر از خویشاوندان و ۱۰ نفر از دوستان و ۷ نفر از همکاران خود رابطه داشتند و با هیچ همسایه‌ای رابطه نداشتند.
- **تراکم:** با توجه به میانگین معرف تراکم که برابر شده است با (Mean=۲/۹۲)، پاسخگویان به طور متوسط، زیاد با نزدیکان خود ارتباط نزدیک داشتند.
- **سلسله مراتب:** با توجه به میانگین معرف سلسله مراتب که برابر شده است با (Mean=۲/۳۵)، پاسخگویان به طور متوسط، تا حدودی با نزدیکان خود سلسله مراتب داشتند.
- **فاصله:** با توجه به میانگین معرف فاصله که برابر شده است با (Mean=۲/۳۴)، پاسخگویان به طور متوسط، تا حدودی از نزدیکان خود فاصله داشتند.
- **قدرت پیوند:** با توجه به میانگین معرف قدرت پیوند که برابر شده است با (Mean=۲/۵۷)، پاسخگویان به طور متوسط، تا حدودی با نزدیکان خود پیوند داشتند.

۲۷- آزمون فرضیه‌ها

چون روش نمونه‌گیری (گلوله‌برفی) از نوع غیر احتمالی است، بنابراین نمی‌توانیم از آزمون‌های پارامتری استفاده کنیم، به همین منظور از آزمون ناپارامتری ویل کاکسون برای تحلیل داده‌ها بهره بردیم.

فرضیه اول: به نظر می‌رسد در نوع شبکه اجتماعی مردان و زنان متأهل، تفاوت معناداری وجود دارد؛ مردان بیشتر از زنان در شبکه‌های رسمی فعالیت دارند و زنان بیشتر در شبکه‌های غیر رسمی فعالند.

زیر فرضیه:

الف) به نظر می‌رسد در روابط رسمی مردان و زنان متأهل، تفاوت معناداری وجود دارد؛ مردان

بیشتر از زنان در شبکه‌های رسمی فعالیت دارند.

جدول شماره ۳: رتبه‌های مردان و زنان بر حسب روابط رسمی با دیگران

Ranks

	N	Mean Rank	Sum of Ranks
روابط رسمی مردان Neg Negative Ranks	25 ^a	21.00	525.00
روابط رسمی زنان - Posi Positive Ranks	16 ^b	21.00	336.00
Ties	94 ^c		
Total	135		

a. روابط رسمی مردان > روابط رسمی زنان

b. روابط رسمی مردان < روابط رسمی زنان

c. روابط رسمی مردان = روابط رسمی زنان

جدول شماره ۴: آماره‌های آزمون ویل کاکسون

Test Statistics^b

	- روابط رسمی مردان روابط رسمی زنان
Z	-1.406 ^a
Asymp. Sig. (2-tailed)	.160

a. Based on positive ranks.

b. Wilcoxon Signed Ranks Test

در فاصله اطمینان ۹۵ درصد، میزان Z ویل کاکسون برابر است با $(Z = -1/۴۰)$ و سطح معناداری برابر شده است با $(Sig = ۰/۱۶۰)$ یعنی با اطلاعات موجود H_0 تأیید و H_1 ابطال می‌گردد. به عبارت دیگر؛ روابط رسمی مردان و زنان متأهل، تفاوت معناداری ندارند.

ب) به نظر می‌رسد در روابط غیر رسمی مردان و زنان متأهل، تفاوت معناداری وجود دارد؛ زنان بیش‌تر از مردان در شبکه‌های غیر رسمی فعالند.

جدول شماره ۵: رتبه‌های مردان و زنان بر حسب روابط غیر رسمی با نزدیکان

Ranks

	N	Mean Rank	Sum of Ranks
روابط غیر رسمی مردان Negative Ranks	25 ^a	22.00	550.00
روابط غیر رسمی زنان - Positive Ranks	19 ^b	23.16	440.00
Ties	91 ^c		
Total	135		

a. روابط غیر رسمی مردان > روابط غیر رسمی زنان

b. روابط غیر رسمی مردان < روابط غیر رسمی زنان

c. روابط غیر رسمی مردان = روابط غیر رسمی زنان

جدول شماره ۶: آماره‌های آزمون ویل کاکسون

Test Statistics^b

	- روابط غیر رسمی مردان روابط غیر رسمی زنان
Z	-.729 ^a
Asymp. Sig. (2-tailed)	.466

a. Based on positive ranks.

b. Wilcoxon Signed Ranks Test

در فاصله اطمینان ۹۵ درصد، میزان Z ویل کاکسون برابر است با $(Z = -0.729)$ و سطح معناداری برابر شده است با $(Sig = 0.466)$ یعنی با اطلاعات موجود H_0 تأیید و H_1 ابطال می‌گردد. به عبارت دیگر؛ روابط غیر رسمی مردان و زنان متأهل، تفاوت معناداری ندارند.

فرضیه دوم: به نظر می‌رسد ساختار شبکه اجتماعی مردان و زنان متأهل، تفاوت معناداری دارند. زیر فرضیه:

الف) به نظر می‌رسد اندازه شبکه اجتماعی مردان و زنان متأهل، تفاوت معناداری دارد. جدول شماره ۷: آماره‌های آزمون ویل کاکسون بر حسب دامنه پیوند با نزدیکان (معرف اندازه)

Test Statistics^b

	اندازه مردان - اندازه زنان
Z	-.050 ^a
Asymp. Sig. (2-tailed)	.960

a. Based on negative ranks.

b. Wilcoxon Signed Ranks Test

جدول شماره ۸: آماره‌های آزمون ویل کاکسون بر حسب دامنه پیوند با نزدیکان (معرف ناهمگنی)

Test Statistics^b

	ناهمگنی مردان - ناهمگنی زنان
Z	-.409 ^a
Asymp. Sig. (2-tailed)	.682

a. Based on negative ranks.

b. Wilcoxon Signed Ranks Test

در فاصله اطمینان ۹۵ درصد، میزان Z ویل کاکسون برای اندازه برابر است با $(Z = -0.05)$ و سطح معناداری $(Sig = 0.960)$ می‌باشد و برای ناهمگنی Z ویل کاکسون برابر است با $(Z = -0.409)$ و

سطح معناداری (Sig = ۰/۶۸۲)، می‌باشد. با اطلاعات موجود H_0 تأیید و H_1 ابطال می‌گردد به بیان دیگر؛ اندازه شبکه پیوندهای اجتماعی مردان و زنان متأهل، تفاوت معناداری ندارند. (ب) به نظر می‌رسد فاصله شبکه اجتماعی مردان و زنان متأهل، تفاوت معناداری دارد. جدول شماره ۹: رتبه‌های مردان و زنان بر حسب فاصله از نزدیکان

Ranks

	N	Mean Rank	Sum of Ranks
فاصله مردان - فاصله زنان	44 ^a	40.63	1787.50
Negative Ranks			
Positive Ranks	30 ^b	32.92	987.50
Ties	61 ^c		
Total	135		

a. فاصله مردان > فاصله زنان

b. فاصله مردان < فاصله زنان

c. فاصله مردان = فاصله زنان

جدول شماره ۱۰: آماره‌های آزمون ویل کاکسون

Test Statistics^a

	اصلیه مردان - فاصله زنان
Z	-2.269 ^a
Asymp. Sig. (2-tailed)	.023

a. Based on positive ranks.

b. Wilcoxon Signed Ranks Test

در فاصله اطمینان ۹۵ درصد، میزان Z ویل کاکسون برابر است با (Z = -۲/۲۶) و سطح معناداری برابر شده است با (Sig = ۰/۰۲۳) یعنی با اطلاعات موجود H_0 ابطال و H_1 تأیید می‌گردد به عبارت دیگر؛ در فاصله شبکه اجتماعی مردان و زنان متأهل، تفاوت معناداری وجود دارد. (ج) به نظر می‌رسد تراکم شبکه اجتماعی مردان و زنان متأهل، تفاوت معناداری دارد.

جدول شماره ۱۱: رتبه‌های مردان و زنان بر حسب تراکم با نزدیکان

Ranks

	N	Mean Rank	Sum of Ranks
تراکم مردان - تراکم زنان	33 ^a	25.55	843.00
Negative Ranks			
Positive Ranks	18 ^b	26.83	483.00
Ties	84 ^c		
Total	135		

a. تراکم مردان > تراکم زنان

b. تراکم مردان < تراکم زنان

c. تراکم مردان = تراکم زنان

جدول شماره ۱۲: آماره‌های آزمون ویل کاکسون

Test Statistics^b

	ترم مردان - تراکم زنان
Z	-1.875 ^a
Asymp. Sig. (2-tailed)	.061

- a. Based on positive ranks.
b. Wilcoxon Signed Ranks Test

در فاصله اطمینان ۹۵ درصد، میزان Z ویل کاکسون برابر است با $(Z = -1/۸۷)$ و سطح معناداری برابر شده است با $(Sig = ۰/۰۶۱)$ یعنی با اطلاعات موجود H_0 تأیید و H_1 ابطال می‌گردد به عبارت دیگر؛ تراکم شبکه اجتماعی مردان و زنان متأهل، تفاوت معناداری ندارد.
(د) به نظر می‌رسد سلسله مراتب شبکه اجتماعی دو گروه مردان و زنان متأهل، تفاوت معناداری دارد.

جدول شماره ۱۳: رتبه‌های مردان و زنان بر حسب سلسله مراتب با نزدیکان

Ranks

	N	Mean Rank	Sum of Ranks
سلسله مراتب مردان Neg Negative Ranks	26 ^a	32.25	838.50
سلسله مراتب زنان - Posit Positive Ranks	39 ^b	33.50	1306.50
Ties	7 ^c		
Total	135		

- a. سلسله مراتب مردان > سلسله مراتب زنان
b. سلسله مراتب مردان < سلسله مراتب زنان
c. سلسله مراتب مردان = سلسله مراتب زنان

جدول شماره ۱۴: آماره‌های آزمون ویل کاکسون

Test Statistics^b

	سلسله مراتب مردان - سلسله مراتب زنان
Z	-1.712 ^a
Asymp. Sig. (2-tailed)	.087

- a. Based on negative ranks.
b. Wilcoxon Signed Ranks Test

در فاصله اطمینان ۹۵ درصد، میزان Z ویل کاکسون برابر است با ($Z = -1/71$) و سطح معناداری برابر شده است با ($\text{Sig} = 0/087$) یعنی با اطلاعات موجود H_0 تأیید و H_1 ابطال می‌گردد به عبارت دیگر؛ سلسله مراتب شبکه اجتماعی دو گروه مردان و زنان متأهل، تفاوت معناداری ندارد. (ه) به نظر می‌رسد قدرت پیوند اجتماعی مردان و زنان متأهل، تفاوت معناداری دارند.

جدول شماره ۱۵: رتبه‌های مردان و زنان بر حسب قدرت پیوند با نزدیکان

Ranks

	N	Mean Rank	Sum of Ranks
قدرت پیوند مردان Neg Negative Ranks	34 ^a	34.41	1170.00
قدرت پیوند زنان - Posit Positive Ranks	32 ^b	32.53	1041.00
Ties	69 ^c		
Total	135		

- a. قدرت پیوند مردان > قدرت پیوند زنان
b. قدرت پیوند مردان < قدرت پیوند زنان
c. قدرت پیوند مردان = قدرت پیوند زنان

جدول شماره ۱۶: آماره‌های آزمون ویل کاکسون

Test Statistics^b

	قدرت پیوند مردان - قدرت پیوند زنان
Z	-.467 ^a
Asymp. Sig. (2-tailed)	.644

- a. Based on positive ranks.
b. Wilcoxon Signed Ranks Test

در فاصله اطمینان ۹۵ درصد، میزان Z ویل کاکسون برابر است با ($Z = -0/46$) و سطح معناداری برابر شده است با ($\text{Sig} = 0/644$) یعنی با اطلاعات موجود H_0 تأیید و H_1 ابطال می‌گردد به عبارت دیگر؛ قدرت پیوند شبکه اجتماعی دو گروه مردان و زنان متأهل، تفاوت معناداری ندارد.

۲۸- نتیجه‌گیری

با توجه به نتایج آمار استنباطی، مردان و زنان ساکن شهر بابل در هیچ کدام از متغیرهای تحقیق اختلاف معناداری با هم ندارند:

- با توجه به نتایج آزمون‌های ویل کاکسون که برای معرف روابط رسمی برابر شده است با ($Z = -1/40$) در سطح معناداری ($\text{Sig} = 0/160$) و برای معرف روابط غیر رسمی برابر شده است

با ($Z = -0/72$) در سطح معناداری ($\text{Sig} = 0/466$)، H_0 تأیید و H_1 ابطال می‌گردد. به عبارت دیگر؛ نوع شبکه اجتماعی مردان و زنان متأهل، تفاوت معناداری با هم ندارند.

• همچنین با توجه به نتایج آزمون‌های ویل کاکسون که برای معرف اندازه‌ی شبکه‌ی پیوندهای اجتماعی در سطح معناداری ($\text{Sig} = 0/960$) برابر شده است با ($Z = -0/05$)، برای معرف فاصله در سطح معناداری ($\text{Sig} = 0/023$) برابر شده است با ($Z = -2/26$)، برای معرف تراکم در سطح معناداری ($\text{Sig} = 0/061$) برابر شده است با ($Z = -1/87$)، برای معرف سلسله مراتب در سطح معناداری ($\text{Sig} = 0/087$) برابر شده است با ($Z = -1/71$) و برای معرف قدرت پیوند در سطح معناداری ($\text{Sig} = 0/64$) برابر شده است با ($Z = -0/46$)، ساختار شبکه اجتماعی مردان و زنان متأهل، تفاوت معناداری با هم ندارند بنابراین H_0 تأیید و H_1 ابطال می‌گردد.

همچنین این تحقیق دارای یک سؤال اکتشافی بوده مبنی بر این که آیا مردان و زنان متأهل، با شبکه اجتماعی جدیدی ارتباط دارند؟ با توجه به یافته‌های تحقیق، بعضی از نمونه‌ها به غیر از خویشاوندان، همسایگان، همکاران و دوستان، پیوندهای صمیمی دیگری داشتند اما این مقدار بسیار کم بوده است (۱/۱ درصد).

فهرست منابع

منابع فارسی:

- ۱- اعظم آزاده، منصوره، آزاده دهقان دهنوی، ۱۳۸۷، اشتغال دانشجویان: رابطه بین شبکه روابط اجتماعی و وضعیت شغلی، مجله مسائل اجتماعی ایران، سال ۱۶، شماره ۶۳.
- ۲- الوانی، سید مهدی، میر علی سید نقوی، ۱۳۸۱، سرمایه اجتماعی: مفاهیم و نظریه‌ها، فصلنامه مطالعات مدیریت، شماره ۳۴ و ۳۳.
- ۳- باستانی، سوسن، ۱۳۸۷، بررسی سرمایه اجتماعی شبکه در ۱۰ محله تهران: بررسی جایگاه روابط محلی در شبکه‌های اجتماعی، مجله مطالعات اجتماعی ایران، دوره دوم، شماره ۲.
- ۴- بقائی، علی، ۱۳۷۹، علل همبندی شبکه‌ی بین گروهی: عوامل مؤثر بر همبندی شبکه بین خانواده‌های تهران، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شهید بهشتی، تهران.
- ۵- چلبی، مسعود، ۱۳۸۵، تحلیل شبکه در جامعه‌شناسی، تحلیل اجتماعی در فضای کنش، تهران، نشر نی، چاپ اول.
- ۶- ریتزر، جورج، ۱۳۸۳، نظریه‌های معاصر در جامعه‌شناسی، ترجمه محسن ثلاثی، تهران، نشر علمی، چاپ هشتم.
- ۷- شارع‌پور، محمود، ۱۳۸۶، نقش شبکه‌های اجتماعی در بازتولید نابرابری آموزشی، فصلنامه تعلیم و تربیت، شماره ۲۳ (۹۱)، دوره پاییز.

- ۸- فخرائی، سیروس، ۱۳۷۴، نظریه شبکه و رابطه آن با ساختگرائی در جامعه‌شناسی، مجله دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه تبریز، زمستان ۱۳۷۳ و بهار ۱۳۷۴، شماره ۱۵۴ و ۱۵۳.
- ۹- ملاحسنی، حسین، ۱۳۸۵، سرمایه اجتماعی در سطح محله، مجموعه مقالات همایش توسعه منطقه-ای: مشارکت مردمی و توسعه محله‌ای(۱).

منابع انگلیسی:

- 10- Barnes, John. A.,(1969)."Networks and Political Process." In Social Networks in Urban Situations, edited by J. C. Mitchell. Manchester: Manchester University Press.
- 11- Bastani, Susan.(2001).Middle Class Community in Iran: Social Networks, Social Support and Marital Relationships, PhD Thesis, Toronto,University of Toronto.
- 12- Bott, Elizabett.(1955)."Urban Families: Conjugal Roles and Social Networks", Human Relations. Pp. 253-292.
- 13- Burt, Ronald. S.,(2000)."The Network Structure of Social Capital", in Research in Organizational Behavior, volume 22, edited by Robert I. Sutton and Barry M. Staw. Greenwich, ct: JAI press.
- 14- Epstein, A.,(1969)."The Network and Urban Social Organization", In Social Networks in Urban Situations, edited by J. C. Mitchell. Manchester: Manchester University Press.
- 15- Fararo, Thomas. J.,(1989).The Meaning of General Theoretical (Sociology: Tradition and Formalization), Combridge Un. Press.
- 16- Granovetter, Mark. S.,(1983)."The Strength of Weak Ties, A Network Theory Revisited", sociological Theory, Vol. 10: 201-233.
- 17- Granovetter, Mark. S.,(1973)."The Strength of Weak Ties", American Journal of Sociology: 1360-1380.
- 18- Social Network.(2011).Retrieved 22 February 2011, "from <http://en.wikipedia.org>".